

правозахисної діяльності, не зважаючи на актуальність цієї проблематики як для правової теорії, так і для практики, в українській юридичній науці відсутні.

Натомість, дослідження конституційних основ правозастосовної діяльності в Україні матиме на меті формування теоретико-методологічних основ комплексної цілеспрямованої правотворчої та правозастосовної діяльності у сфері захисту та гарантування конституційних прав і свобод людини, а також сприятиме належному науковому обґрунтуванню пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства у сфері правозастосовної діяльності.

Дослідження визначеної наукової проблематики передбачатиме пізнання сутності та змісту конституційної правозахисної діяльності як важливої юридичної категорії, а також вивчення особливостей генезису як конституційної правозахисної діяльності, так і знань та уявлень про її юридичну природу та особливості.

Важливим вбачається й дослідження правозахисної діяльності з точки зору її класифікації та систематизації. Адже ця категорія, будучи узагальнюючою, різниться в залежності від видів конституційної правозахисної діяльності. Завершення пізнання юридичної природи конституційної правозахисної діяльності передбачає вивчення її динамічних властивостей. Так, конституційна правозахисна діяльність потребує свого дослідження як вид юридичного процесу. Адже, за своїм змістом ця діяльність розкривається, у першу чергу, через певні взаємозумовлені та логічно послідовні процесуальні стадії.

Будник Ю. В.

здобувач Національного університету «Острозька академія»

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ: КОНСТИТУЦІЙНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ

Як відомо, свого часу інститут всеукраїнського референдуму відіграв державотворчу роль у становленні України як суверенної та незалежної країни. Проведення першого в історії України загальнонаціонального референдуму було призначено Верховною Радою Української РСР на підставі Закону Української РСР «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» від 3 липня 1991 р. Його результати були переконливими – 90,3 % громадян Української РСР підтвердили чинність Акта проголошення незалежності України. Уже 2 грудня 1991 р. незалежність України була визнана Польщею та Канадою, а пізніше – всім світом. Так, лише з 1 грудня 1991 р. по 31 січня 1992 р. Україну як суверенну незалежну державу визнали понад 100 країн.

На підставі результатів всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. Україна першою з колишніх радянських республік заявила, що стосовно себе Договір 1922 р. про утворення СРСР вважає недійсним і не чинним. 8 грудня 1991 р. підписання Біловезької угоди президентами Росії, України та головою Верховної Ради Білорусі юридично припинило існування Радянського Союзу.

Ще один, менш конструктивний, всеукраїнський референдум за народною ініціативою було проведено в 2000 р. Попри численні песимістичні прогнози 16 квітня 2000 р. відбулося голосування з питань, винесених на Всеукраїнський референдум, участь у якому взяли 29 728 575 виборців (81,15 %) з 36 629 926 громадян, що були включені до списку громадян України, що мали право голосу на всеукраїнському референдумі. Усі питання референдуму отримали підтримку виборців: за питання про додаткові підстави для дострокового припинення повноважень Верховної Ради України проголосувало 84,69 % громадян України, що брали участь у голосуванні; за обмеження депутатської недоторканності – 89 %; за зменшення конституційного складу парламенту з 450 до 300 народних депутатів України – 89,91 %; за необхідність формування двопалатного парламенту в Україні – 81,68 %. Утім результати цього референдуму так і не були реалізованими.

Натомість, питання підняті на цьому референдумі не втратили актуальності для вітчизняного політикуму. Про це, свідчать і чергові ініціативи на місцях (Херсонська та ін. області) в 2013 році щодо проведення всенародного референдуму про скорочення кількісного складу Верховної Ради України, утворення двопалатного парламенту та повернення до мажоритарної системи обрання парламентаріїв.

У травні 2012 року розпочала свою роботу Конституційна Асамблея, одна із комісій якої – Комісія з питань здійснення народовладдя - уповноважена розробити теоретичні та нормопроектні положення, які дозволять ефективно реалізувати народний суверенітет через всеукраїнський і місцеві референдуми.

Нині, станом на початок 2013 року Комісія напрацювала пропозиції до Концепції внесення змін до Конституції України. Зокрема, пропонується зменшити кількість підписів громадян, необхідної для ініціювання всеукраїнського референдуму, яка має виражатись у відсотковому відношенню до загальної кількості виборців. Також передбачається можливість парламентської меншості ініціювати за відповідної підтримки мінімально необхідної кількості виборців виносити на референдум законопроект, який не був розглянутий парламентом, у строк визначений законом.

Особлива увага в Концепції приділяється конституційній регламентації загальнообов'язковості рішень, прийнятих на референдумі, а також процедурі набрання ним чинності, яка виключає необхідність у його затвердженні будь-яким органом влади.

Позитивним вбачається й висновок Комісії про те, що стабільності та легітимності референдної демократії має слугувати встановлення строкового мораторію на перегляд рішень, прийнятого на референдумі, а також правило, відповідно до якого таке рішення може бути переглянуте лише шляхом проведення повторного референдуму або шляхом прийняття парламентом кваліфікованою більшістю відповідного рішення. У змінах же до Конституції має бути уточнений предмет всеукраїнського референдуму з точки зору необхідності застосування цієї форми безпосередньої демократії для ухвалення рішення про визначення та зміну конституційного ладу, а також в частині приєднання України до міждержавних утворень, що передбачає делегування суверенних прав.

Гарантією стабільності конституційного ладу має слугувати започаткування обов'язкового попереднього контролю Конституційним Судом України питань, які пропонуються винести на всеукраїнський референдум.

На наш погляд, ці конституційні новації зможуть удосконалити інститут всеукраїнського референдуму та надати йому нового демократичного звучання, а також стануть підставою для приведення нового, але неоднозначного Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 року в відповідність до Основного Закону.

Пономарьов С. М.,
здобувач Національного університету
«Острозька академія»

РОЛЬ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ У ЗАХИСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ГРОМАДЯН НА ОБ'ЄДНАННЯ В ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Відповідно до статті 101 Конституції України, парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. А частина друга статті 55 Конституції України гарантує кожному право на звернення за захистом своїх прав до цієї інституції. Більш детально конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини визначено Законом України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини є посадовою особою, яка призначена Верховною Радою України і покликана здійснювати парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини та громадянина у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб. Діяльність Уповноваженого доповнює існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, не відмінняє їх і не тягне перегляду компетенції державних органів, які забезпечують захист і поновлення порушених прав і свобод [1].

З огляду на зарубіжний та вітчизняний конституційно-правовий досвід інститут Уповноваженого з прав людини, який ще прийнято іменувати омбудсманом, у контексті означеної проблематики зарекомендував себе як такий, що, по-перше, сприяє забезпеченню механізму реалізації конституційного права громадян на об'єднання в громадські організації, по-друге, підвищує ефективність діяльності органів державної влади, їх посадових осіб у цьому механізмі.

Особлива потреба в цьому правозахисному інституті виникає тоді, коли органи державної влади не задовольняють потрібний рівень вирішення покладених на них завдань, що зумовлює необхідність у додаткових механізмах захисту прав людини. Діяльність омбудсмана дозволяє усунути існуючі суперечності між державою і громадянським суспільством, легітимізувати владу, гарантувати громадянам право на "належне управління" з боку органів державної влади шляхом дотримання ними не тільки "букви